

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ У ФРАНКОМОВНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

6. Sukhomlynskyi, V. O. (1977). *Rozмова z molodym dyrektorem shkoly* [Conversation with a young school principal]. Selected works: in 5 Vol., vol. 4. Kyiv: Rad. Shkola, pp. 391–626. [in Ukrainian].
7. Yablonskene, N. L. (2006). *Korporativnaya kultura sovremennogo universiteta* [The corporate culture of the modern university]. *University Management Journal: Practice and Analysis*. No.2, 10 p. [in Russian].
8. Brovko, K. A. & Ternopil'ska, V. I. (2017). Corporate culture of personality: psychological aspects. Topical issues of contemporary science: Collection of scientific articles. C.E.I.M., Valencia, Venezuela, pp. 176–178. [in English].
9. Després, C. (2002). Modelisation et conception d'un environnement de suivi pedagogique synchrone d'activites d'apprentissage a distance [Modeling and designing a synchronous pedagogical monitoring environment for distance learning activities]. *Doctor's thesis*. Computer Science. Maine, 286 p. [in French].
10. Koycheva, T. (2014). Novel approaches to form the corporate culture in pedagogical universities. *Computer Modelling and New Technologies*, vol.18, no. 2. pp. 286–289. [in English].
11. Technologies éducatives [Educational Technologies]. [Electronic resource]. Available at: <http://ressources.abora.org> [in French].

Стаття надійшла до редакції 22.01.2018

УДК 37.013:811.133.1.243

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.126963>

Аліна Леснянська-Дошчак, аспірант
кафедри порівняльної педагогіки та методики викладання іноземних мов
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ У ФРАНКОМОВНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

У статті з'ясовано історичне підґрунтя появи мультикультурних та міжкультурних підходів на міжнародному рівні. Проаналізовано поняття міжкультурного підходу в умовах виховної та навчальної діяльності франкомовного простору. Охарактеризовано основні функції міжкультурної освіти такі як: налагодження соціальних зв'язків між представниками різних мов та культур, забезпечення миру і стабільності в сучасному суспільстві, пропагування моральних правил людського співіснування та збагачення однієї культури творчими здобутками іншої. З'ясовано відмінності між термінами "мультикультурний" і "міжкультурний", їх переваги і недоліки. Розкрито нерозривний зв'язок мультикультурного підходу з міжкультурним в сучасній європейській освіті.

Ключові слова: мультикультурний, міжкультурний, інтеркультурний, транскультурний, полікультурна освіта, міжкультурна освіта.

Лит. 14.

Alina Lesnyanska-Doshchak, Postgraduate Student of the
Comparative Pedagogy and Methods of Teaching Foreign Languages Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

BASIC CONCEPTS OF INTERCULTURAL APPROACH IN THE FRENCH SCIENTIFIC DISCOURSE

The article analyzes the historical background of the origin of multicultural and intercultural approaches at the international level. The concept of the intercultural approach in the the process of educational activity of the French-speaking space has been analyzed. The main functions of multicultural education have been characterised. They are as follows: establishing the social relations between representatives of different languages and cultures; ensuring peace and stability in modern society; promoting the moral rules of human coexistence and enriching one culture by the creative achievements of the other. The attention is drawn to the differences between the terms "multicultural" and "intercultural", their advantages and disadvantages. The use of the terms "multicultural" and "intercultural" has been shown. It has been found that multiculturalism is a way of coexistence of different cultures, which involves the combination of both homogeneous and heterogeneous components, and the term "intercultural" means, on the contrary, the relations and consideration of the interaction between the groups and individuals. It has been determined that the intercultural model does not describe the state or situation, but determines the approach to their analysis. An inextricable link between the multicultural and intercultural approaches in modern European education has been established.

Keywords: the multicultural, intercultural, transcultural, multicultural education, intercultural education.

Постановка проблеми. Сучасний світ характеризується глобалізаційними, інтеграційними процесами, стрімко розвивається та змінюється. У таких умовах актуалізуються проблеми полікультурного виховання дітей та молоді, з огляду на що при підготовці особистості до життя у мультикультурному суспільстві важливого значення набуває міжкультурний підхід.

В основі міжкультурного підходу лежить потужна теоретична основа, що забезпечує його самостійність. Цьому підходу притаманна наявність особливого категоріального апарату, проаналізувати який ми намагатимемося.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням міжкультурного та мультикультурного підходів займалися як українські (В. Кемінь, О. Матвієнко, Т. Десятова, О. Локшина) так і зарубіжні науковці (О. Сухомлинська, А. Сбруєва, Ч. Сарді, Н. Якс та інші).

Мета статті полягає в дослідженні міжкультурного підходу в європейському освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу. Як твердить Abdallah-Pretceille [1], в європейських франкомовних країнах встановився консенсус у вживанні понять “pluralite” й “multiculturalite”. “Мультикультуралізм наголошує більше на описі ситуації, коли префікс “інтер” наполягає на “interagation” – взаємодії”. Французькі науковці увиразнили чітке розмежування між мультикультурним і міжкультурним: ідеться про зіставлення різних культур в одній інтерактивній ситуації, де має місце так звана міжкультурна взаємодія.

Потрібно чітко з'ясувати різницю між мультикультуралізмом та міжкультуралізмом. З огляду на бі- і багатокультурність культура постає як певна своєрідна конструкція, історична та незмінна, котру можна досягнути через доступ до інформації на цю тему. Інтеркультуралізм задіює інші рівні нашої свідомості, спонукаючи до з'ясування когнітивних, емоційних та поведінкових аспектів упродовж взаємодії різних культур, визначення їх впливу одна на одну [9, 56].

Отже, з'ясуємо що міжкультурна освіта – це підхід до навчання в демократичному суспільстві з культурною різноманітністю, який передбачає повагу до іншого як до рівного, відкритість стосовно носіїв інших культур, а також набуття знань про них і розвиток відносин, що сприяють культурному обміну.

Міжкультурна освіта є відповіддю на сьогоднішню потребу забезпечення якісної освіти для всіх.

Для франкомовних авторів міжкультурна освіта уможливорює активні і плідні відносини між представниками різних культур, руйнуючи будь-які культурні бар'єри. Rey [13] вважає, що якщо префікс “інтер” тлумачиться в буквальному розумінні, то він означає взаємодію, обмін, виокремлення і поєднання, об'єктивну солідарність.

За Asgarally [2], міжкультурна освіта виконує подвійну функцію: 1) сприяє налагодженню активних соціальних зв'язків, забезпечує соціальний мир і стабільність, пропагує основні моральні правила людського співжиття; 2) збагачує одну культуру через творчі здобутки іншої, в тому числі й культурні відмінності останньої.

Проте, як зазначає Galisson [7], міжкультурний підхід сьогодні трохи нагадує винятково теоретичну наукову дисципліну: всі говорять про неї, але ніхто ще не бачив її в дії. Використання терміна “міжкультурний” у франкомовному світі передбачає потенційну взаємодію між різними культурами, а також визнання й оцінку різноманітності учнів. Цей феномен спростовує позицію прихильників традиційного розмежування культур у сфері освіти.

Дослідник Couche [4] вважає міжкультурність своєрідним синтезом тотожностей і відмінностей, єдності й різноманітності, автономії та федерації. Водночас недоцільно розглядати міжкультурні підходи, як універсальний засіб урегулювання всіх кількох та соціальних проблем. De Carlo [5] наголошує, що термін “міжкультурний” як правило, використовується у франкомовних країнах на протиположному мультикультурному підходу. Ці терміни відрізняються, по-перше, походженням, а по-друге, за характером вираження двох різних аспектів означуваного поняття (мультикультурний підкреслює його описовий компонент, а міжкультурний – зосереджений на діяльнісному). Міжкультурна освіта часто сприймається як динамічна й інтерактивна альтернатива полікультурній освіті, де культури взаємодіють, але не змішуються.

В Європі, проте, міжкультурна освіта реалізується в національних культурах держав чи народів. Так, у Франції функціонують своєрідні культури Магрибу (три держави), мусульманська й африканська культури (понад десятків держав).

Слід наголосити, що виникнення міжкультурних і мультикультурних підходів у Європі відбувалося на тлі величезного розмаїття національних контекстів. Проте сучасний бурхливий міжнародний потік інновацій у зазначеній сфері потребує управління культурним різноманіттям й із можливих варіантів для

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ У ФРАНКОМОВНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

врегулювання дискусії між прихильниками термінів “мультикультурний” і “міжкультурний” закликає до зменшення нерівності в рамках системи освіти. У цьому плані не виявлено суттєвих відмінностей між країнами, що використовували перший, і тих, хто зупинив свій вибір на другому підходах.

Отже, поняття “полікультурна освіта” передбачає численні культурні перспективи в освітній галузі. Такий підхід повністю суперечить традиційній практиці навчання, де освіта була передовсім монокультурною. Освітянам-носіям різних культур необхідно постійно протистояти небезпеці поділу різних культурних громад.

Відмітимо, що термін “міжкультурна освіта” зазвичай використовується у франкомовному світі з метою подолати розмежування в полікультурному середовищі шляхом взаємодії між двома або більше культурними групами. Стосунки між ними можуть бути конфліктуючими або гармонійними. Міжкультурна освіта насамперед акцентує на необхідності накопичення спільного культурного досвіду різних соціальних спільнот. За Logcégie [12], міжкультурна освіта є своєрідним відкритим двором, трудомістким будівництвом, тому що включає щонайменше три рівні:

- вибір навчальної інформації та методики її викладання;
- інтерпретація фундаментальних демократичних цінностей;
- соціалізація в умовах школи.

Кожен з термінів (мультикультурний, міжкультурний) має свої переваги й недоліки. Можемо узагальнити, що мультикультурний підхід в освіті є обов’язковою умовою для будь-якого міжкультурного підходу, проте слід зазначити, що мультикультурна освіта пов’язана з рухом за громадянські права та визнання етнічних меншин. Ще одне найновіше наукове поняття “транскультурний підхід в освіті” набагато менше представлене в педагогічній літературі, ніж два попередніх. Транскультурність є, найімовірніше, радикальною зміною ставлення до різноманітності як складового елемента шкільного простору. Це означає для педагога необхідність не лише врахувати культурні традиції учнів, а й розвивати, удосконалювати, збагачувати їх найкращими іншокультурними надбаннями. Водночас транскультурність відображає той вектор розвитку освіти, який був намічений ще філософами Просвітництва, а саме: створити універсум знань і культури і сформувати нову особистість на засадах його цінностей. Іншими словами, полікультурна освіта постає як

потрійний процес гуманізації, соціалізації та індивідуалізації, що невіддільні один від одного [3].

Іноді різні культури упродовж своєї взаємодії у сприятливих освітніх та соціальних умовах об’єднуються під знаком “плюс”, а не “мінус”. Транскультурність надає перевагу універсальній перспективі, що виходить за рамки культурних місцевих особливостей [6; 10; 11].

Крім того, транскультурний підхід передбачає подолання культурних кордонів і пошук соціальної рівності усупереч монокультурному підходу, так званий “перехід” та “обгін” культурних відмінностей, нехтує культурними відмінностями, а мультикультурний визнає їх. Зі свого боку мультикультурний підхід пропагує цінність культурного розмаїття. Українцям важливо сучасним освітянам проаналізувати чинну шкільну політику і практику (навчальна програма, підручники, залучення батьків, вибір учителів, диференціація класів тощо), які знецінюють культурну ідентичність (індивідуальність) окремих учнів і переоцінюють інших. Крім того, під час підготовки етнічних свят необхідно уникати будь-яких проявів так поширених в усьому світі нерівності й дискримінації. Дотримуватися соціальної справедливості у школі – означає виявляти й суворо критикувати тих педагогів, які упереджено ставляться до певних груп учнів (студентів) та їх культур.

Історично склалося так, що поява мульти / міжкультурних підходів в освіті пов’язується з рухом за громадянські права шістдесятих років, ініційованих різними групами пригноблених. Розпочатий у Сполучених Штатах рух за реформування шкільної освіти поступово поширився в усьому світі. Він специфічно відображає в галузі освіти рішучу боротьбу проти нерівності, з якою стикаються всі соціальні меншини і мігранти. З огляду на історично монокультурний характер більшості систем освіти (державна нація, одна мова освіти, національний навчальний план і т.д.), усе виразніше проявлялося протистояння освітнім новаціям, обмеження їх впливу. Незважаючи на це культури розмаїття все більше поширювалися у сфері освіти на міжнародному рівні. Тому культурні відмінності учнів у класі залишаються об’єктом пильної уваги викладачів, студентів, батьків та шкільних адміністраторів. Крім того, навчальні засоби для реалізації полікультурної освіти продовжують викликати жваві дискусії фахівців. Міжкультурний підхід є такою революційною концепцією думок, що може радикально змінити наші світогляд та освіту.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ У ФРАНКОМОВНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Сьогодні важливим філософським питанням постає міжкультурний вибір або обмін, тобто, визнання того, що ми всі схожі, всі різні чи конфліктуємо [2, 115].

Зрештою, важливо пам'ятати, що міжкультурний підхід – це не тільки визнання й цінування різних учнів [14], а й урахування як їхніх відмінностей, так і подібності.

Висновок. Отже, враховуючи вищесказане можемо зробити висновок, що у сучасному світовому суспільстві складні багатопланові завдання і виклики, серед яких питання міжкультурного підходу у франкомовному науковому дискурсі актуалізується особливо як стратегічно важлива проблема подальшого розвитку і становлення полікультурної освіти. Необхідно зазначити, що мультикультурний підхід нерозривно пов'язаний з міжкультурним і є необхідною його умовою для сучасного освітнього простору.

Проведене дослідження не вичерпує розкриття всіх проблем даного питання тому подальше вивчення сприятиме вдосконаленню функціонування освітнього простору.

Перспективним, вважаємо, подальше вивчення міжкультурних підходів до освіти для запозичення європейського досвіду для України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Abdallah-Preteille M. *L'éducation interculturelle* / M. Abdallah-Preteille. – Paris: PUF, 1999. – 128 p.

2. Asgarally I. *L'interculturel ou la guerre* / I. Asgarally. – Port-Louis (Ile Maurice): Presses du M.S.M, 2005. – 120 p.

3. Charlot B. *Éducation et cultures* / B. Charlot / VEI enjeux. – 2002. – № 129. – Pp. 137–145.

4. Cuhe F-X. *Vivre ensemble, est-ce possible?* / F-X. Cuhe // Pour. – 1982. – № 86. – Pp. 70–71.

5. De Carlo M. *L'interculturel* / M. De Carlo. – Paris: CLE International, 1998. – 128 p.

6. Dinello R. *La formation en situation de transculturation* / R. Dinello. – Bruxelles: A. De Boeck, 1977. – 56 p.

7. Galisson R. *D'hier à demain, l'interculturel à l'école* / R. Galisson // *Études de Linguistique Appliquée*. – 194. – № 94. – Pp. 15–26.

8. García Castaño F.J. *Lecturas para educación intercultural* / F.J. García Castaño, A. Granados Martínez. – Madrid: Trotta, 1999. – 261 p.

9. Grima Camilleri A. *Comme c'est bizarre! L'utilisation d'anecdotes dans le développement de la compétence interculturelle* / A. Grima Camilleri. – Strasbourg: Editions du Conseil de l'Europe, 2002. – 102 p.

10. Harvey J. *Le pour et le contre d'un multiculturalisme montréalais* / J. Harvey // F. Oullet & M. Pagé, (Ed.). *Pluriethnicité, éducation et société. Construire un espace commun*. – Montréal: Institut québécois de recherche sur la culture, 1991. – Pp. 77–91.

11. Nava A. *Toward a model in applied crosscultural education* / A. Nava // *Social Studies Review*. – 1990. – № 29 (3). – Pp. 77–79.

12. Lorcerie F. *L'éducation interculturelle: état des lieux* / F. Lorcerie // *VEI Enjeux*. – 2002. – № 129, Pp. 170–189.

13. Rey M. *D'une logique mono à une logique del'inter. Pistes pour une éducation interculturelle et solidaire* / M. Rey. – Genève: Faculté de psychologie et des sciences de l'éducation (Cahier de la section des sciences de l'éducation No.79), 1996.

14. Rothstein-Fisch C. *Managing diverse classrooms: how to build on students' cultural strengths* / C. Rothstein-Fisch, E. Trumbull. – Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development, 2008. – 196 p.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2018



“Любов до науки – це любов до правди, тому чесність є основною доброчинністю вченого.”

*Людвіг Фейєрбах
німецький філософ*

“Всі ми стоїмо на одній сцені великого світу, і що б в ньому не здійснювалося, стосується нас усіх”.

*Ян Амос Коменський
чеський теолог, педагог*

